

- Stress patterns are often different as well:
  - BrE [læbɔrətɔri] – AmE [ˈlæbrətɔri] in *laboratory* [5, p. 7];
  - BrE [ədˈvɜrtɪsmənt] – AmE [ˈædvɜrtaɪzmənt] in *advertisement*.

Thus, phonetic differences between BrE and AmE concern mostly separate features of pronunciation of only certain sounds, though even they may differ in America itself. Besides, differences between these two variants of English are not so drastic that they could lead to serious misunderstandings. The most general difference is about the manner of articulation.

Література:

1. Бутковська Н.Ю, Маслова Н.І. Країнознавство 10-11 кл. Англomовні країни: лінгокраснавчий аспект. – Харків. Видавнича група “Основа”. – 2007. – С. 18-21.
2. Паращук В.Ю. Теоретична фонетика англійської мови: Навч. посібн. для студ. вузів. – Вінниця: Нова Книга, 2005. – С. 27-100.
3. Полякова С. British or American? // *English Language & Culture*. – 2002. – February (№7). – P. 7.
4. Соколова М.А, Гинтовт К.П, Тихонова И.С, Тихонова Р.М. Теоретическая фонетика английского языка: Учеб. для студ. ин-тов и фак. иностр. яз. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1996. – С. 247-263.
5. American English // *E.L'S Digest*. – 2004. – Jan. (№1) – P. 7.
6. British English // *E.L'S Digest*. – 2004. – Febr. (№3) – P. 3.
7. Preston D.R., Shuy R.W. Varieties of American English – Washington D.C. – 1988. – P. 12-13.

Хованець В.В

*Кременецький обласний гуманітарно-педагогічний інститут імені Тараса Шевченка
Науковий керівник – к. філол. н, доц. Пасічник О.В.*

Образ “привабливого зла” в романі Михайла Булгакова “Майстер і Маргарита”

Постановка проблеми. Відомо шість редакцій роману “Майстер і Маргарита”. Спершу М. Булгаков хотів написати “роман про диявола” – сатиричну фантазмагорію зі вставною новелою про Христа і Пілата. Варіанти назв твору були такі: “Чорний маг”, “Копито інженера”, “Жонглер з копитом”, “Син В (...)”, “Гастроль (Воладна)”, “Інженер з копитом” тощо. У 1931–1932 рр. у роман увійшли образи майстра і Маргарити, а в 1937 – 1938 рр. з’явилася остаточна назва – “Майстер і Маргарита”.

У творі порушуються найважливіші моральні й філософські проблеми: свобода і насильство, художник і влада, сенс буття людини, духовна сутність світу, кохання, призначення особистості та вибір її позиції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковці пропонують три концепції прочитання роману: історико-соціальну (У.Я.Лакшин), біографічну (М.О.Чудакова) та естетичну з історико-політичним контекстом (У.І.Немцев), а, на думку Андрія Кураєва, роман про диявола (як його іноді називав М.А.Булгаков) – це застереження від сатанізму і атеїзму.

Чи не найдискусійнішим образом у романі є образ Воладна, суперечливість якого полягає у фактичній ролі його як сатани та зображенні автором як позитивного персонажу роману. Це відхилення від загальноприйнятої концепції зображення сил зла надає величезний простір для досліджень.

По численних виписках, що збереглися в архіві, із книг видно, що джерелами відомостей по демонології для Булгакова були присвячені цій темі статті “Енциклопедичного словника” Брокгауза і Ефрона, книга М.А.Орлова “История сношений человека с дьяволом” (1904) і книга письменника Олександра Валентиновича Амфітеатрова (1862 – 1938) “Дьявол в быте, легенде и в литературе средних веков”.

Мета публікації. З’ясувати роль образу Воладна в розвитку сюжету та у морально-етичному спрямуванні роману.

Виклад основного матеріалу. Саме ім’я Воладн запозичене з поеми Гете, де воно згадується лише одного разу і в російських перекладах зазвичай пропускається. Так називає себе Мефістофель у сцені Вальпургієвої ночі, вимагаючи від нечисті дати дорогу: “Дворянин Воладн йде!”. У прозаїчному перекладі А. Соколовського (1902), з текстом якого Булгаков був знайомий, цей епізод подається так:

“Мефистофель. Вон куда тебя унесло! Вижу, что мне надо пустить в дело мои хозяйские права. Эй, вы!

Место! Идет господин Воланд!"

У коментарі перекладач таким чином роз'яснив німецьку фразу "Junker Voland kommt": "Юнкер означає знатна персона (дворянин), а Воланд було одне з імен біса". У редакції 1929-1930 рр. ім'я Воланд відтворювалося повністю латиницею на його візитній картці: "D-r Theodor Voland". У остаточному тексті Булгаков від латиниці відмовився: Іван Бездомний на Патріарших запам'ятовує тільки початкову букву прізвища – W ("дубль-ве").

Така заміна оригінального V ("фау") невипадкова. Німецьке "Voland" вимовляється як Фоланд, а по-російськи початкове "еф" у такому поєднанні створює комічний ефект, та й вимовляється насилу. Мало підходив би тут і німецький "Faland". З російською вимовою – Фаланд – справа йшла краще, але виникала недоречна асоціація із словом "фал" (що означає мотузок, яким піднімають на судах вітрила і реї) і деякими його жаргонними похідними. До того ж Фаланд в поемі Гете не зустрічався, а Булгакову хотілося саме з "Фаустом" зв'язати свого сатану, нехай навіть нареченого ім'ям, не дуже відомим російській публіці. Рідкісне ім'я потрібне було для того, щоб не досвідчений в демонології рядовий читач не відразу б здогадався, хто такий Воланд [див. 2].

Справді, здогадатися, хто є чоловік високого зросту у сірому дорогому костюмі, читач просто не може: *"Раньше всего: ни на какую ногу описываемый не хромал, и росту был не маленького и не громадного, а просто высокого. Что касается зубов, то с левой стороны у него были платиновые коронки, а с правой – золотые. Он был в дорогом сером костюме, в заграничных, в цвет костюма, туфлях. Серый берет он лихо заломил на ухо, под мышкой нес трость с черным набалдашником в виде головы пуделя. По виду – лет сорока с лишним. Рот какой-то кривой. Выбрит гладко. Брюнет. Правый глаз черный, левый почему-то зеленый. Брови черные, но одна выше другой. Словом – иностранец"* [4, с. 14].

На правильну думку щодо ества Воланда наштовхує епіграф:

...так кто же ты, наконец?

– Я – часть той силы, что

вечно хочет зла и вечно

совершает благо.

"Фауст" И.Гете.

Михайло Булгаков вдається до фантастики, зображуючи прихід диявола на землю (традиції "Фауста" Й.В.Гете), аби показати, що вона перетворилася на пекло, що там, де люди забувають про Христа, настає царство сатани. Але Воланд у романі виступає як добра сила. Сатані вже не треба навіть зваблювати людей, земне пекло жадливіше і чорніше за біблійне, тому навіть диявол тут добрий. Він зневажає земні пристрасті та земних мешканців, показуючи їхнє справжнє обличчя.

Але спасіння землі та людства, на думку письменника, має прийти не від диявола і не від будь-якої іншої потойбічної сили. Спасіння повинна здійснити сама людина.

Маргарита рятує Майстра. Понтій Пілат також намагався врятувати свою душу, наказавши вбити Іуду. Але спасіння душі не може здійснитися через убивство, і Понтій Пілат страждає, доки Майстер не звільнив його від докорів совісті. Майстер рятує також Івана Бездомного, Іешуа – Левія Матвія. А якщо людина врятує людину, стверджує М.Булгаков, ще не втрачено надію врятувати весь світ.

Деякі дослідники вважають, що Майстер не заслужив світла, а тільки спокій, тому що скористався послугами диявола. Але ніякої угоди між ними не було, і Воланд змушений відпустити вільні душі Майстра і Маргарити, бо вони не підкоряються його "відомству". Для Майстра спокій – винагорода не тільки за страждання, а й за пошуки сенсу буття.

Одночасно із цим Воланд є носієм фатуму в романі. Це проглядається у зв'язку з долею Берліоза та слів сказаних йому раніше: "Вам отрежут голову".

Мало того, що відразу після зустрічі з дияволом йому трамваєм відрізає голову, у чому, мабуть, Воланд і невинен, під час похоронів голова його зникає з труни, через що проводи покійного перетворюються на фарс. З'являється вона на Великому Балі, у руках у Воланда, який звертає до неї, ще живої, жорстокі слова: *"Каждому будет дано по вере его... Вы уходите в небытие, а мне радостно будет из чаши, в которую вы превращаетесь, выпить за бытие"* [4, с. 266]. І голова Берліоза насправді перетворюється на чашу для пиття сатанинських зіль – гірка доля для того, хто завжди був переконаний, що в нього на плечах щось цілком гідне.

Цей епізод – найжадливіше діяння диявола. Так, це безперечно. Але це ще раз доводить тезу про справедливість повелителя темряви: Берліозу дано було по вірі його. Затятий атеїст, який мислив лише певним чином опрацьованими догмами, отримав те, на що заслуговував. Звичайно, така доля, можливо, й занадто страшна кара, але його провина ще й в тому, що він схилив до своїх поглядів і інших, як, наприклад, Івана Бездомного.

Хоча у свідомості читача образ Воланда пов'язується з уявленнями про диявола (для людини християнської епохи саме диявол – носій зла), Булгаков, залишивши за Воландом лише зовнішні риси диявола, спростовує це уявлення. Зло в світі не від диявола, а від людини. А сатана – носій принципу справедливого суду, здійснюваного після життя людини.

В одному з останніх розділів роману до Воланда, за дорученням Ісшуа Га-Ноцрі, приходять Левій Матвій просити за Майстра: “Я к тебе, дух зла и повелитель теней...” – Ты произнес свои слова так, – замечает Воланд, – как будто ты не признаешь теней, а также и зла. Не будешь ли ты так добр подумать над вопросом: что бы делало твое добро, если бы не существовало зла, и как бы выглядела земля, если бы с нее исчезли тени?” [4, с. 349].

Без гри світла й тіні, без вигадки, без надзвичайностей і загадок, на думку Булгакова, життя не може бути повне. А все це вже проходить по відомству сатани, повелителя тіней.

Булгаківський диявол не сіє зло, а тільки оголяє його при світлі дня, таємне роблячи явним. Це його стараннями всяке людське діяння відкидає свою тінь – чи привабливу, чи потворну або зловісну.

Сцена в залі вар'єте чудово розкриває роль Воланда. Цей зал булгаківський Воланд перетворив на лабораторію по дослідженню людських слабкостей. Тут проявились жадібність публіки та її вульгарність, які особливо виявляються в той момент, коли на здивованих глядачів посипався “грошовий дощ”. Ось як виглядає ця сцена: “...кто уже ползал в проходе, шаря под креслами. Многие стояли на сиденьях, лоя вертлявые, капризные бумажки” [4, с. 124]. Через гроші люди вже були готові накинутися один на одного.

Висновки. Образ Воланда виступає каталізатором подій роману та лакмусовим папірцем людських душ. У своїх діях та словах булгаківський сатана вищий та людяніший за сучасників автора. Добрий та справедливий, воістину величний геній зла.

Очевидний, на перший погляд, парадокс у зображенні Михайлом Булгаковим “князя темряви” насправді є філософським баченням проблеми добра і зла, їх сутності.

У романі Воланд виступає в ролі найчеснішого судді, якого не можна підкупити і який віддає кожному належне. Він не є винуватцем людських проблем, спокусником (як зазвичай зображують сатану). Диявол тут є частиною світу. Він – рука Ісшуа.

Дехто із християн можуть трактувати роман як ересь та богохульство (саме через зображення диявола у позитивному світлі). Але “Майстер і Маргарита” не претендує на канонізацію, і в кінцевому результаті автор через образ сатани доносить до читача важливість віри.

“Рукописи не горять” – ці слова Воланда стверджують віру в людину, її можливості та невмирущість християнських ідеалів.

Література

1. Бобрыкин В.Г. Михаил Булгаков. – М.: Просвещение, 1991. – 208 с.
2. Воланд – Булгаковская энциклопедия [Електронний ресурс] режим доступу до статті: http://old.bulgakov.ru/v_voland.html
3. Зарубіжні письменники. Енциклопедичний довідник. У 2 т. Т. 1: А-К / За ред. Н. Михальської та Б.Щавурського. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. – 824 с.
4. Булгаков М.А. Мастер и Маргарита: Роман / Вступ. статья П. Николаева; Художн. Д. Бисти. – М.: Худож. лит., 1988. – 384 с. (Классики и современники. Сов. лит-ра).

Ходня К.Г.

*Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г.Короленка
Науковий керівник – доц. Тарасова Н.І.*

Тема кохання в ліриці трубадурів

У XII столітті як результат появи рицарства формується куртуазна література, чільне місце в якій посіла любовна лірика. Рицарство об'єднало в собі шляхетні елементи феодального світу. Із рицарських обітниць сформувався цілий кодекс моральності для рицарства, котре виникло і виявилось у найбільш вишуканих своїх формах у Франції, зокрема у Південній Франції.

Рицарська поезія не втратила своєї актуальності і в наш суперечливий час, коли в суверенній, самостійній Україні ще не завершився процес формування української самосвідомості.

Мета нашої роботи – дослідити тему кохання в поезії трубадурів, виділити основні жанри та тематику їх любовної поезії.

Колискою куртуазної поезії слід уважати Прованс – велику незалежну державу, розташовану між Іспанією та Італією. Тут у XII ст. при дворах заможних феодалів виникає поклоніння жінці,